

MEGA KVIZ

Ustanovitelj protestantske cerkve na Slovenskem in njen prvi superintendent, utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika, pisec prve slovenske knjige.

»Odkar svet stoji, se to nikdar ni zgodilo, zakaj slovenski jezik se doslej nikoli ni pisal, še manj pa tiskal.« (Primož Trubar)

PRIMOŽ TRUBAR (1508 - 1586) Sklop 5

1. V letu 2008 mineva pol tisočletja od rojstva Primoža Trubarja, sodobnika Leonarda da Vincija, Michelangela, Erazma Rotterdamskega in našega Jakoba Gallusa. Obdobje renesanse, v katerem so živeli našteti možje, pa je bilo v naših krajih prežeto tudi s strahom pred osvajalci, ki so z juga pogosto vpadali v slovenske dežele. Ti vojščaki so bili

6

2. Trubar se je rodil junija 1508 na Rašici. Njegov oče je delal kot mlinar v - kakor ga danes imenujemo - Temkovem 19 16 , ki je bil v lasti turjaških gospodov. Trubar je vse življenje uporabljal pečatnik za pisma v obliki mlinškega kamna, na katerem je znak tesarjev, usnjen predpasnik in sekira. Današnje stavbe domačije ne izvirajo iz časov, ko je bil rojen naš reformator, saj je bila vas požgana ob napadu Turkov leta 1528, ampak so mlajše. K obnovljeni domačiji, ki je bila odprta 1986, sodi še skedenj (danes galerija), v pritličju katerega je bil hlev (danes lokal) in žaga venecijanka. V nekdanjih stanovanjskih prostorih se lahko obiskovalci seznanijo z življenjsko in ustvarjalno potjo velikega Slovenca, v gospodarskih poslopih pa tudi s knjigoveško obrtjo.

3. Ko je bilo Primožu 12 let, je odšel od doma v šolo. Dovoljenje za odhod je dal turjaški gospod. Za oblikovanje Trubarjeve življenjske poti in svetovnega nazora je bilo izjemnega pomena srečanje s tržaškim škofom Bonomom ter kasneje življenje na njegovem dvoru. Življenjska pot ga je vodila skozi kraje današnje Slovenije, Hrvaške, Italije, Avstrije in Nemčije. Danes bi rekli, da je bil Trubar državljan 4 2 9.

4. Trubarja je vodila ena od osnovnih zahtev renesanse in reformacije: **vsak narod naj bere Sveto pismo v svojem jeziku**. Slovenski jezik je spoznaval v različnih okoljih: od govora svoje domače vasi do govorov mest Ljubljane in Trsta ter govorov različnih pokrajin, ko je kot pridigar deloval na Štajerskem in Dolenjskem. S tem znanjem je oblikoval osnovo (obkroži pravilni odgovor):

- 5=J) slovenskega knjižnega jezika.
- 11=K) slenga.
- 16=L) narečij.

5. V eni od prvih dveh slovenskih knjig je Primož Trubar priredil besedila Martina Luthra in švicarskih reformatorjev, ki so opisovala osnovne nauke nove vere. V njej so litanije, šest pesmi, dve molitvi in pridiga o veri. Zaradi pesmi z notnim zapisom predstavlja delo tudi naš prvi glasbeni tisk. Delo je podpisal s psevdonimom Philopatridus Illyricus (Ilirski rodoljub). Naslov te knjige je:

- 1=P) Artikuli.
- 12=R) Cerkovna ordninga.
- 3=S) Catechismus.
- 17=Š) Hišna postila Martina Lutra.

6. Ker je izdal prvo slovensko knjigo, je pripravil tudi

15 13 8 (lat. Abecedarium).

Izšli sta istočasno, leta 1550. Protestantsko slovstvo se je na Slovenskem začelo s tema dvema Trubarjevima knjigama in se nehalo leta 1595, s prevodom *Hišne postile*, ki jo je posmrtno izdal Trubarjev sin. Trubarjevo slovstveno delo je izredno obširno, samostojno je objavil 26 knjig. Njegova dela so nastala v znamenju protestantskoreformacijskih idealov ter velike ljubezni do domovine in *ljubih Slovencev*; močno presegajo religiozni pomen, iz katerega so nastajala.

7. Trubarja danes poznamo skozi številne upodobitve, med katerimi ima posebno mesto Ledeleinov lesorez iz leta 1578. Zaradi pomena, ki ga ima Trubar za našo kulturno zgodovino, pa ostaja njegov lik izziv tudi današnjim umetnikom. Na Trubarjevi domačiji na Rašici se tako srečamo s plastiko akademskega kiparja, ki je bila postavljena ob otvoritvi domačije za javnost. Kipar, po čigar priimku sprašujemo, je tudi avtor več javnih spomenikov v Ljubljani. To je DRAGO 15 .

8. Lik in delo »gospoda Primoža«, kakor so ga spoštljivo imenovali njegovi verniki, ter čas, v katerem je živel ustanovitelj naše protestantske cerkve, bodo predstavljeni na veliki razstavi, s katero bodo v naši osrednji muzejski ustanovi počastili 500-letnico rojstva velikega Slovenca. Ta je o svojem življenju in delu, kot človek renesanse, rad spregovoril v pismih in predgovorih knjig. Ti bodo eden od virov za prikaz Trubarjeve osebnosti in osebnosti njegovih sodobnikov. Drugi vir bo likovna govorica časa - tiski in freske, ki govorijo tudi o samopodobi prebivalcev dežele. Tretji vir pa predstavljajo predmeti iz obravnavanega obdobja. Osrednja muzejska ustanova na Slovenskem je 14 8 14 **muzej Slovenije** s sedežem v Ljubljani.

Končno geslo 5. SKLOPA:

8 15 16 14 15 19 5 9 6 19 9 3 16 2 4 9 14 13 6

Primož Trubar je svoje rojake prvič označil z našim sedanjim imenom leta 1550 v *Katekizmu*.